

Придунав'я, структурує сутнісні грані естетичної свідомості кожного з них. Їх фахове дослідження, сподіваємось, належить недалекому майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба І. М., Жулинський М. Г. На вічному шляху до Шевченка. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev1.htm>.
2. Іванишин П. В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко : монографія. Київ : Академвидав, 2008. 392 с.
3. Поміж Дунаєм і Дністром. Серія «Поезія Буджака» / упор. Г. Б. Райбедюк. Ізмаїл : Ірбіс, 2020. Вип. 1. 140 с.
4. Райбедюк Г. Б. Інтертекстуальна парадигма художньої історіософії українськомовних поетів Придунав'я. Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи: колективна монографія укр. та англ. мовами. Ізмаїл : РВВ ІДГУ-СМИЛ. 2020. С. 56–78.
5. Рева В. А. Обітниця любові. Київ, 2013. 144 с.
6. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: у 6 т. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 2: Поезія 1847–1861. 784 с.

Сіткарь Віктор,

кандидат психологічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Sitkarv@gmail.com

Сіткарь Наталія,

вчителька, Тернопільська ЗОШ I-III ступенів № 13

імені Андрія Юркевича,

Sitkarv@gmail.com

Сіткарь Степан,

кандидат педагогічних наук, викладач,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Sitkarv@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДУХОВНОГО НАСТАВНИЦТВА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Як зазначає Петро Кралюк [5], творчість Тараса Шевченка сьогодні як ніколи актуальна. Майже 200 років тому він у плані культурному постав проти

Російської імперії, а сьогодні їй протистоїть вся Україна. Здавалося, логіка розвитку імперської Росії не передбачала приходу такої постаті, як Тарас Шевченко – поета всеслов'янського масштабу, який і своєю творчістю, і своїми діями зумів пробудити українців від національної сплячки.

Аналіз рядків з текстів Тараса Шевченка дає змогу стверджувати, що вже 210 років минуло, а практично нічого не змінилося – ні в самій росії, ні у відносинах України та нашого варварського й агресивного сусіда. Видно, як і тоді, росіяни досі вважають нашу землю своїм шматом і не можуть примиритися з тим, що Україна – давно суверенна держава.

Серед ключових, на думку К. Кисельової, Шевченкових текстів є слова, можливо, не настільки відомі, щоб лаконічно процитувати на банерах або білбордах. Але вони пророче перегукуються з нашою сьогоденішньою війною з «русскими освободителями». Тарас як у воду дивився [4].

Тому, зазначене вище й детермінувало **мету статті**: крізь призму духовного наставництва Тараса Шевченка для українського народу висвітлити психологічні аспекти його закликів до боротьби за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України в умовах повномасштабного вторгнення рашистів.

Сьогодні, вивчаючи творчість Т. Шевченка, юні українці у формуванні свого духовного коду отримали експрес-курс патріотизму від росії й усе написане в той час ним відчувають зараз на собі. Цілі й наміри в росіян на всі часи однакові, це ми читаємо вже в перших рядках сатиричної поеми «Сон», хоча Шевченко і не називає прямо, але ж ми розуміємо, про кого тут ідеться:

*У всякого своя доля
І свій шлях широкий,
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину [4].*

В прикінцевих рядках поеми «Сон» – знаходимо наочну ілюстрація того, що зараз відбувається в рашистів та терористів з московії. Тиран наганяє страху

на своїх рабів підлеглих, але все це вже ніби провалюється крізь землю, диктатор втрачає підтримку, усе, що він вважав «своїм», зникає, і першими, як ми сьогодні бачимо, зникають російські солдати.

*Як крикне
На самих пузатих –
Всі пузаті до одного
В землю провалились!
Він вилупив баньки з лоба –
І все затрусилось,
Що осталося; мов скажений,
На менших гукає –
І ті в землю; він до дрібних –
І ті пропадають!
Він до челяді – і челядь,
І челядь пропала;
До москалів – москалики,
Тільки застогнало,
Пішли в землю; диво дивне
Сталося на світі.*

Як зазначає П. Кралюк, у добу Шевченка українські землі, які належали до складу Росії, уже стали колоніальною околицею імперії. Це стосувалося як економічної, так і соціальної та культурної сфери. Імперська влада намагалася перетворити Україну на «територію без обличчя», яку можна безжально експлуатувати. Аналізуючи історичне минуле України, вищеназваний автор підкреслює, що у культурному плані українці, здавалось би, зазнали цілковитого фіаско. У них забрали їхню елітарну книжну мову, яку трансформували в російську. Разом з тим росіяни присвоїли собі величезний український культурний спадок, починаючи ще з часів України-Русі, і тим самим просто зробили українців народом без високої культури та історії. Навіть питомий український етнонім Русь, Росія (з наголосом на першому складі) було забрано росіянами [5].

Аналізуючи творчу спадщину Т. Шевченка, П. Кралюк зазначає: «Звісно, антиімперською є не лише поема «Сон», а й інші нецензуровані твори Кобзаря, особливо періоду «трьох літ». Саме за ці твори з Шевченком жорстоко розправився царизм, заславши простим солдатом у далекий Казахстан без права писати й малювати. Жодного члена Кирило-Мефодіївського братства не покарали так, як Шевченка. Правителі імперії добре усвідомлювали, хто серед кирило-мефодіївських братчиків найнебезпечніший для них. Як і усвідомлювали вони те, що найсильнішою зброєю Кобзаря є його мистецтво. Вони боялися Шевченкової правди, його пророцтв» [5].

Так, вражаюче пророчим для українців нинішньої доби є закінчення поеми-комедії «Сон»:

*Наче з барлоги
Медвідь виліз, ледве-ледве
Переносить ноги.*

Ось цей ведмідь закричав. І сталося диво – його слуги позникали. Грізний імперський звір опинився сам і став безпорадний:

*Дивлюсь я, що дальш буде,
Що буде робити
Мій медведик! Стоїть собі,
Голову понурих,
Сіромаха. Де ж ділася
Медвежа натура?
Мов кошеня, такий чудний...*

Чи не виявилася такою Російська імперія 1917 року, коли безпорадний цар **Микола II** зрікся престолу? І чи не так само безпорадно, з тремтливими руками виглядали члени так званого **ГКЧП** 1991 року, коли оновлена Російська імперія під маркою СРСР розвалювалася на очах?

Зараз бачимо чергову спробу реанімації цієї імперії. І допомагають цьому, як і в Шевченкові часи, чимало наших горе-земляків, які ладні розбудовувати «русский мир», «євразійський союз», «канонічне православ'я» й тому подібні речі.

Ось тільки чи не станеться з новою російською імперією те саме, що з її попередницями? І чи не побачимо ми, за пророцтвом Шевченка, чергового беспорядного імперського ведмедика, який нагадуватиме кошеля? І тому чи не краще замість того, щоб будувати чужу імперію, побудувати «свою хату», де, як казав Шевченко, має бути «своя правда, і сила, і воля» [5].

В контексті пророцтва та заповіту Тараса, зауважимо, що слова «Нема на світі України, немає другого Дніпра» – тепер не просто хрестоматійні рядки. Зараз для кожного з нас вони набувають сакрального значення: наша країна – найбільша цінність, ми готові битися за неї, бо вона – найкраща.

Наступні слова є пророчими: і про наші національні голос і гордість, і про кров, яку проливаемо у війні, і про зволікання Заходу щодо допомоги.

Настане суд, заговорять

І Дніпро, і гори!

І потече сторіками

Кров у синє море

Дітей ваших... і не буде

Кому помагати.

(«І мертвим, і живим, і ненародженим»)

Крім того заслуговують на увагу і думки **про наше найближче майбутнє**. Отже, попри нашу толерантність до російської мови зараз охочих повністю перейти на державну значно побільшало. Особисто знаємо кілька таких людей. І далі, гадаємо, буде більше: усій Україні набридла «спецоперація русских братьев», аби «захистити російськомовних від нацистів та бандерівців». І в Маріуполі, і в Харкові, і в Мелітополі, і в інших містах – бандерівці вже всюди.

Штовхаюсь я; аж землячок,

Спасибі, признався,

З цинковими гудзиками:

«Де ты здесь узялся?»

«З України». – «Так як же ти

Й говорить не вмієш

По-здешньому?» – «Ба ні, – кажу, –

Говорить умію,

Та не хочу». («Сон»)

Сьогодні, для тих, хто не хоче та не знає української мови, як заповідь має послужити вірш, який опублікувала у соціальній мережі Фейсбук 09.03.2023, у день народження Т. Шевченка, Марія Личковська-Прокіп'юк «Якщо ти кажеш, що нема різниці...» [6].

Якщо ти кажеш, що нема різниці, якою мовою потрібно говорити. Попий води з калюжі, не з криниці. Яка різниця звідки воду пити?

Якщо тобі далека рідна мова, якась чужа і важко її вчити. То замість хліба – зжуй стакан полови. Яка різниця шлунок чим набити?

Коли не знаєш, що державна мова – історія із сотні поколінь, оспівана в піснях, мов колискова. Не українець ти... Лише ходяча тінь.

Сьогодні Тарас Шевченко – це справжній патріот та герой нації. Він залишив нам кілька послань, які чудово підходять в часи війни. Ці послання можуть надихнути нас на ще лютішу боротьбу проти рашистів. Зокрема, **послання до переселенців:** «Холоне серце, як згадаю, що не в Україні поховують, що не в Україні буду жить, людей і Господа любить».

«Свою Україну любить. Любить її...Во врем'я люте. В останню тяжкую минуту За неї Господа молить».

Послання до воїнів. Цитати Шевченка підтримують наших воїнів з першого дня війни. Кобзар так міг би написати про воїнів ЗСУ: «Огонь запеклих не пече». І якби Шевченко жив сьогодні, то немає сумніву, що він був би на передовій. І у запеклих боях не було б часу для журби, лише радість за кожен звільнений лан широкополій.

Цікаво, що навіть президент України Володимир Зеленський, у одному зі звернень, пригадав уривок із вірша Тараса Шевченка:

*«І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі» [1].*

Тому, гріх не вірити словам українського пророка. Якщо ми будемо боротися, вчитися, та любити Україну не тільки коли «время люте», а й щодня,

то на нашій землі не буде ворогів. Це **послання для всіх українців** про те, що потрібно продовжувати боротьбу.

Однією з детермінант продовження боротьби є вислів Мілана Кундеро, чеського письменника сучасності, який у віці 94 роки 12 липня 2023 року, у Парижі відійшов у вічність. Цей вислів в жодному разі не можна забувати: **«Якщо хочуть знищити народ – у нього забирають пам'ять»** [10].

Зважаючи на це, ми завжди повинні пам'ятати історичні злочини московитів. Зокрема, майже 75 років тому, в 1949 році, поблизу одного з колимських концтаборів за наказом москви та безпосереднім виконавцем злочину – начальником концтабору генерал-майором Іваном Петренко (от, ще й українське прізвище в падлюки!) живцем потоплено в болоті близько трьох тисяч українських дівчаток віком 12-14 років, багато з них попередньо були зґвалтовані. В наказі так і було написано: «Чтоб некому било рожать бандеровцев». І про це немає згадок у підручниках історії, про це не розказують олігархічні телеканали, не пишуть в газетах, більшість українців навіть не знають про цей злочин.

А їх вели... В безодню просто гнали...

Ще й досі в тундрі болота дрижать.

З Москви так наказали генерали:

«Чтоб некому бандеровцев рожать» [9].

І це дійсно так на превеликий жаль, цей факт геноциду українців маловідомий і досі. Точна дата злочину до нині нікому невідома, бо зберігається в секретних архівах КДБ москви. А нині українці пожинають плоди від того мовчання і «братнього» потягу до, так званих, «слов'ян», які насправді є нащадками диких орд.

У 1949 році в концтаборах Гулагу, що існував в ті страшні часи на колимських землях, на півночі московії, в тундрі, де вічна мерзлота, було більше одного мільйона українців-політв'язнів, які працювали та помирали на золотоносних рудниках. Все ж нині не менш страшний час і ті орди знову проводять масовий геноцид українців. Столиця України, Буча, Ірпінь, Гостомель, Бородянка, Херсон, Мелітополь, Миколаїв, Харків, Ізюм, Щастя, Волноваха, Краматорськ, Маріуполь, та весь Схід, Суми, Охтирка, Чернігів і ще

купа міст, містечок та сіл, де окупанти просто заради розваги вбивають та мордують мирне населення – дітей, старих, мародерствують, використовують простих людей як живі щити і ще багато чого. Нічого не змінилося за 75 років, московити далі гвалтують жінок, дівчат-підлітків, навіть дітей (наймолодшій згвалтованій дитині було всього 2 роки – за офіційним свідченням), катують мирних жителів. Але ж в тих спецтаборах колими служили лише затяті червонопогонники, садисти, а тут нині те саме виробляють прості солдати, у яких є також діти, жінки, матері. Та, що там казати – дика орда і все тут, у них напевно в генах закладені ті нелюдські рефлексії... Проте нелюди, фашисти, людолови ХХІ ст. побачили, що українці для них виявилися «несьєдобними». Збройні Сили України (ЗСУ) проявляють небувалий героїзм та стійкість, мужність та незламність і кришать, шаткують ту нечисть незгірше салатів. Повстали всі українці від малого до великого, кожен боронить рідну Неньку як може і в багатьох випадках на жаль ціною власних життів. Україні допомагає весь світ, проте Європа, НАТО це роблять недостатньо, бояться безумця, що може натиснути на червону кнопку ядерних зарядів. Всі військові злочини проти людяності московитів фіксуються і Міжнародний Трибунал розпочав по них свої розслідування. Ці злочини не мають термінів, як і ті, що діялися сталінським режимом.

Тож надіємося, що коли будуть складатися нові підручники історії після нашої безперечної Перемоги, там буде описаний і давній злочин про три тисячі втоплених в болотах українських дівчаток-підлітків поряд з новими злочинами рашистів. Тоді пам'ять буде жива і можливо подібного в нашому майбутньому ніколи вже не відбудеться... [9].

Також повчальними для українців прикладами історичної пам'яті мають бути і такі факти, зокрема, американці знають, що атомну бомбу для них зробив Джордж Богдан Кістяківський (18.11.1900, Боярка – 07.12.1982 Кембридж (Массачусетс)). Досі в науці використовується поняття «хімічний детонатор Кістяківського». Він охоче розповідав в інтерв'ю про своє українське коріння, брав участь в українських організаціях, був членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка. В останній рік життя у 1982 р. в інтерв'ю на запитання «*Ви ж*

росіянин, чи не так?» Дж. Кістяковський відповів: «Ні, я – українець. Це однаково, що шотландця запитати: ви – англієць?» [7].

До того ж американці знають, що вертольоти зробив – Ігор Іванович Сікорський. Їхніх астронавтів на місяць відправив Майкл Яремович з подання Юрія Кондратюка. Йому американці встановили пам'ятник на мисі Канаверал, а в Києві немає. Американці знають свого президента НАСА – Стіва Дудчака з Тернопілля, ми не знаємо. Їхню найкрутішу ракету підводного запуску «Трайдент» (Тризуб) створив пан Богдан-Тарас Гнатюк (25.07. 1915, Заліщики, Тернопільщина – 28.11.1998, Філадельфія).

Або ж, мало хто з українців знає про **волинянку**, що стала принцесою Сіаму (Сучасного Таїланду) **Катерину Десницьку** (27 квітня (9 травня) 1886, Луцьк – 3 січня 1960, Париж). Вона народилася у Луцьку в родині голови окружного суду Івана Степановича Десницького. Її батько помер у 1888 році, тож у вдови Марії Михайлівни залишилося 9 дітей. Про життя цієї сім'ї в Луцьку відомо вкрай мало. Так чи інакше, вона привнесла чимало українського в тайську культуру, її історію оповідають в самому Таїланді. Катерина ж здобула освіту у одній із найкращих тогочасних – Фундуклеївській жіночій гімназії (м. Київ).

У шлюбі (1907 р.) принца Буванаф Чакрабонгсе (Чакрабон) і красуні Катерини Десницької народився син Чула (28 березня 1908 р.). Його доля склалася чудово. Блискучі успіхи у Кембриджі, участь у автоперегонах, коментатор на радіо, історик. Він і склав історію своєї королівської династії. Помер Чула у 1964-му році. У його шлюбі з британкою Елізабет Хантер [8]. народилася дочка Наріса, яка вже написала книгу про свою бабусю «Катя і принц Сіаму» [3]. Зауважимо, що Наріса Чакрабон – єдина дочка тайського принца Чули, єдина внучка принца Чакрабона і українки Катерини Десницької, правнучка сіамського короля Рами V, зазначено у Вікіпедії. Як бачимо, *«нашого цвіту по всьому світу»*.

Отже, насамкінець, хотілося б зазначити, що Тарас Шевченко носить горде ім'я – Українець. Його вважають символом, духовним наставником та пророком українського народу. Особливо сьогодні, коли в країні триває війна з російським агресором, його мова закликає до боротьби за незалежність,

суверенітет та територіальну цілісність України. У його поезії лунає сильний дух, віра, нездолане прагнення українців до справедливості та бути господарем своєї рідної землі.

*Учітєся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужому научайтєсь, –
Й свого не цурайтєсь.* (Тарас Шевченко)

Як висновок, у нас теж є послання для Шевченка. Ми сьогодні обійнялися, Тарасе. Об'єдналися так, як ніколи досі. Хтось захищає нашу свободу зі зброєю в руках, хтось веде інформаційну війну, хтось дбає про біженців, купує їм необхідні речі та їжу, створює прихистки, хтось переказує гроші та заковує необхідне, евакуює, рятує з-під завалів, хтось дбає про своїх близьких і вже будує план відновлення. Усі важливі і потрібні. І надалі тримаймося таких загальнонаціональних обіймів, аби разом побачити нашу перемогу й відновити державу. Усе буде Україна [1].

Підсумком до сказаного вище є вислів Ліни Костенко: *«А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни»* [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар М. Що нам залишив Тарас Шевченко: 6 послань українцям у часи війни. URL: https://24tv.ua/education/taras-shevchenko-zalishiv-ukrayintsyam-poslannya-chasi-viyni_n2268972 (дата звернення 11.07.2023).
2. Зворушливі цитати про Україну. URL: https://elle.ua/stil-zhizni/blog_stil_zhizni/zvorushliv-citati-pro-ukranu/ (дата звернення: 21.07.2023).
3. Катерина Десницька – українка з Волині, що стала принцесою Сіаму (Сучасного Таїланду). URL: https://bastion.tv/katerina-desnicka-ukrayinka-z-volini-sho-stala-princesoyu-siamu-tayilandu_n56048 (дата звернення: 14.07.2023).
4. Кисельова К. Тарас і його пророцтва: голос Шевченка потужний, як ніколи. URL: <https://osvitoria.media/experience/taras-i-jogo-prorotstva-golos-shevchenka-potuzhnyj-yak-nikoly/> (дата звернення: 11.07.2023).

5. Кралюк П. Антиімперський Тарас Шевченко. Його пророцтв боялися правителі імперії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/taras-shevchenko-gosiyska-imperiya/31139587.html> (дата звернення 11.07.2023).

6. Марія Личковська Прокіп'юк. Якщо ти кажеш, що нема різниці. URL: <https://www.facebook.com/groups/1046224872810264/posts/1430308357735245/> (дата звернення: 17.07.2023)

7. Ні, я – українець: Джордж Кістяківський, якого в США називають «батьком» атомної бомби. URL: https://bastion.tv/ni-ya-ukrayinec-dzhordzh-kistyakivskij-yakogo-v-ssha-nazivayut-batkom-atomnoyi-bombi_n43698 (дата звернення : 16.07.2023).

8. Станіслав Цалик. Катерина Десницька покинула сіамського принца. *Газета по-українськи*, № 351, 18.04.2007. Архів оригіналу за 14 липня 2014. Процитовано 5 січня 2009.

9. «Чтоб некому било рожать бандеровцев...». URL: <https://www.tenews.org.ua/post/show/1649605173-chtob-nekomu-bilo-rozhat-banderovcev#> (дата звернення: 22.07.2023).

10. Якщо хочуть знищити народ, у нього забирають пам'ять, – Мілан Кундера. URL: https://bastion.tv/yaksho-hochut-znishiti-narod-u-nogo-zabirayut-ramyat-milan-kundera_n56100 (дата звернення: 21.07.2023).

*Скوراتко Тетяна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
tanyabidov@gmail.com*

«ПОЕТ СТАВ МОРЕМ»: НАЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Постать Тараса Григоровича Шевченка є вершинною в українському культурно-літературному процесі. Погоджуємося із думкою М. Жулинського, що «Тарас Шевченко – це несхибний ідейно-світоглядний орієнтир, який упродовж віків допомагає українській людині усвідомлювати себе і свою історично-духовну місію в світі. Нетлінне слово Шевченка на всіх етапах